

CSORBA GYÖZŐ

Válogatott versek
(1945-1975)

Egyetlen igaz társam -
mel, arímet mindenent
közönkület : drága
Kisbarnam

győze

79. febr. 22-én.

Budapest

CSORBA GYÖZÖ

Válogatott versek
(1945-1975)

Ciliremet, Lacimet,
Viobramet és Bálint-
lámet meg szeretettel

Apa

79. II. 22.

Budapest

„A világ és az élet jelenségei csak lassan, makacs vonakodással fedik föl arcukat. Tiltakozó szeméremmel engednek mélysegeikbe pillantani. Lázadoznak megismerésük s így megnevezésük és birtokbavételük ellen. Pedig enélkül lehetetlen a tájékozódás, a biztonságos mozgás az életnek nevezett »elvarázsolt kastély«-ban. A költő meglát, megismer, megnevez. Ezzel birtokba vesz. Nem egyénibe, hanem közösségibe. Nem a magáéba vagy *csak* a magáéba, hanem mindenkiébe” – írta nemrégiben a költészet társadalmi szerepét és fontosságát megvilágító, s egyúttal saját költői módszerére utaló vallomásában Csorba Győző, aki olykor szikárnak tetsző verseiben is egyike legnagyobb élő költőinknek. S nagy költővé éppen az teszi, hogy feszes verseiben mindenekelőtt a belső izzásra, a mondandóra, a lényeg minél plasztikusabb és pontosabb megformálására ügyel, és sokkal inkább a belső formára, a struktúrára például, mint a külső csillogásra.

Weöres Sándor többek közt így jellemezte költészetét: „Miről szól ez a többnyire dallamtalan, inkább rejtett benső dallamú líra? A megválaszolatlan végső kérdésekről, a hamleti lét vagy nemlét dilemmájáról – és ekkora tág keretbe minden részlet belefér: elvesztett hozzátartozók, saját família, tárt tájék és zárt kert, baranyai helyi színek, balatoni és olaszországi utazás, idegen embersorsok,

többnyire szenvedőn vagy holtan.” Csorba Győző tragikus ízű, intellektuális ihletésű költészetére valóban az elmúlás és a makacs élni-, illetve teremteniakarás dialektikus ellentéte a legjellemzőbb. Érzékletessé, hitelessé pedig a hűség, a környezethez, a családhoz, a barátokhoz, a természethez fűződő szoros kapcsolata teszi, amely a hétköznapi élet apró-cseprő eseményeiről írott műveit is átszövi és meghatározza.

CSORBA GYŐZŐ
Válogatott versek
(1945–1975)

Magvető és Szépirodalmi Könyvkiadó

30 év

Magvető és Szépirodalmi Könyvkiadó

Sorozatszerkesztő

Illés Endre

Kardos György

© Csorba Győző, 1979

ISBN 963 270 908 x *Magvető*

ISBN 963 15 1354 8 *Szépirodalmi*

ISSN 0324-3265

Felelős kiadó a Magvető Könyvkiadó igazgatója
Felelős szerkesztő Parancs János · Műszaki vezető Sebestyén Lajos · Tipográfus Romhányi Katalin · A szerző portréját Csigó László készítette
Kiadványszám 4159 · Megjelent 18,9 (A5) ív terjedelemben, Garamond betűtípusból, 1979-ben
MA 3380

78.1464/1 – Zrínyi Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Bolgár Imre vezérigazgató

ELŐSZÓ

Aggódva válogatsz: nem méltó az sem, ez sem,
hogy versbe-fogd. Csodák villámlására vársz.
Tárulkozó eget fürkészel: onnan essen
eléd költői tárgy: magos nyilatkozás.

Bozótok, dzsungelek fordulnak útjaidra,
– ó, minden szürke perc bogos dzsungel, bozót,
s a jámbor dolgok is! figyelj álarcaikra!
és zúgva rajzanak szájad köré a szók.

Az észrevétlenül növekvő semmiségek
omló, alaktalan homokba rejtenek,
igékre őrzött torkod zizegve eltömik,

s ki hajthatatlanul lesed jelét az égnek,
már-már mozgatni is felejtet nyelvedet,
s a némaság lekúszik didergő lelkedig.

SZERELMESEK

Elárkosodtunk elgöröngyösödtünk meglazultunk
megnehezedtünk

le is hűltünk be is árnyékosodtunk
„Ilyen szentek vagyunk mi” – hol az az idő?
akkor hevültünk tündököltünk örökös éhhel ettük egymást
most mi kerül a szánkba hogyha . . . ?
most nem verődünk – veretünk
most nem a más-más töltetű
sarkok sodródnak egybe
a növény didergés a növény iszonyat szeretne apadni
Megkezdődött a vetkezés furcsa-groteszk folyamata
nézzük egymást jobban és jobban elvékonyodnak gönceink
de alattuk?

mivel a gönceink most:

a bőr

a hús

a csont

de alattuk mi lesz? . . .

TUDNI KELL

Tudni kell, hogy az emberi kapcsolatok között
akad olyan természetű s fokú,
amelyben az egyik fél magatartása
szőröstül-bőröstül felfalja a másikat.
A bibliában például az „Aki felső ruhádat . . .”
vagy az „Aki arcul üt téged jobb felül . . .” mondások utalnak
erre.

Ilyenkor egyszerűen nem lehet ellenségeskedés,
mert a cselekvésvonalak egyirányúvá fordulnak.
Így áll a dolog az anyák és gyermekek között is.
A mindig áldozó anya szeretetében telhetetlen,
mindenevő, s még a leleményes rosszaság se képes
kifundálni olyant, amit elutasít.
Aztán van ilyesmi a szerelemben is:
ha az egyik szerelmes annyira kitágítja szerelmét,
hogy a másik nem mehet ki belőle,
undorral, hűtlenséggel, faggyal, sőt gyilkossággal sem mehet ki.
Az effajta faló-magatartásúak boldogok és erősek,
talán még a sírba is elviszik boldogságukat,
s valamit a föld is megismer
azokból a legnagyobb titkokból,
melyek révén egy élet emberinek nevezhető.

J O B B

A közös nyelv . . .

Szókincs? Grammatika?

Zörejből lassan nyíló muzsika?

Történelemben, sorsban fölnevelt

külön virágokkal telt, ősi kert?

A szív botlása, hogyha idegen

ég alatt fülbe libben melegen?

Apai intés, anyai bece,

küllős értelmű gyermek-gőgicse?

Jó tanács, ha éjek-napok során

omladóvá torlódik a talány?

S mikor fontosabbá válik a más:
bizonykodó szerelmi vallomás?
„Egy-kettő” összehangoló vezény-
szó a gyakorló élet mezején? – –

Ez is, ez is.

De jobb, ha támadó
kártékonyságra együtt ránduló
védekezés, ha buktatók felett
szinkron szülemelő egy-test lendület,
s míg ön-szín égre szivárvány bomol,
készületlen fölbimbózó mosoly,
jobb, ha forgandó fény-árny-változás
ütem-rendjén ringó szemvillanás:
ha egygyé-szerveződve már a sok
beszélni szótlan szókkal szólva fog.

A „30 ÉV” SOROZAT
1977–78-BAN MEGJELENT KÖTETEI

1977

Bóka László: Alázatosan jelentem – Eskü
Darvas József: Részeg eső
Füst Milán: Ez mind én voltam egykor –
Hábi-Szádi küzdelmeinek könyve
Garai Gábor: Bizalom
Goda Gábor: Magányos utazás
Hámos György: Mi kell a halhatatlansághoz?
Kardos G. György: Ábraham Bogatir hét napja
Keszti Imre: Alapkő
Mándy Iván: Lány az uszodából
Mészöly Miklós: Az atléta halála – Saulus – Film
Nagy Lajos: A lázadó ember – A menekülő ember
Németh László: Égető Eszter
Németh László: Drámák
Örkény István: Az utolsó vonat
Rákossy Gergely: Az óriástök – Tigrisugrás –
Novellák
Sarkadi Imre: Regények
Tatay Sándor: A Simeon család
Vészi Endre: Angi Vera
Weöres Sándor: Válogatott versek

1978

Áprily Lajos: Válogatott versek 1945–1967
Benjámin László: Tüzet akartam
Bernáth Aurél: Így éltünk Pannóniában
Bor Ambrus: Útlevélkép háttérrel
Fodor József: Oh, tarts még, ragyogás!
Galambos Lajos: Három regény
Hernádi Gyula: Elindulnak a karácsonyi mezők
Hubay Miklós: A szív sebei
Illyés Gyula: Hunok Párizsban
Jókai Anna: Három regény
Károlyi Mihály: Hit, illúziók nélkül
Képes Géza: Önarckép hegy formájában
Magyar krónika
Csák Gyula: Mélytengeri áramlás
Csoóri Sándor: Tudósítás a toronyból
Karinthy Ferenc: Ezer év
Moldova György: Tisztelet Komlónak
Nemeskürty István: Requiem egy hadseregért
Örkény István: Lágerek népe
Molnár Géza: Három regény
Pilinszky János: Válogatott versek
Raffai Sarolta: Egyszál magam
Sötér István: Tiszta Emma
Szabó Magda: Katalin utca – A szemlélők
Szentkuthy Miklós: Szárnyatlan oltárok
Urbán Ernő: Nemcsak kenyérrel
Veres Péter: A Balogh család története

BETŰRENDES MUTATÓ

A fal	273
A fák példája	309
A férfi visszatér	155
Agrigento	94
A halódó nyár krónikája	308
A hús, a gyöngülő	246
Ajándék	131
A jelen örömei	247
A „Jó Halál”-templom kriptájában	90
A kertben	153
A készlet lássam	162
A költő feje és a Milói Vénusz	255
Alkonyodó	287
A Louvre szobrai	255
Alvó Ariadné	88
A magányról	17
A menekülő	22
Amor sanctus	124
Anabázis	263
A nép	251
Anyám	126
Anyámat végképp	318
Anyám halottas ágyon	163
A nyugtalanság dicsérete	103

Apa-sírató (<i>Várkonyi Nándor halott</i>)	324
Apák anyák istenek	125
Apám elé	261
A prédikátor könyve	285
Ars amatoria	174
Ars poetica	149
„A századokat számlálja...”	303
(<i>Csokonai szellemének</i>)	303
A test csodái	178
Atlantisz	155
Az apa öregsége	315
Az öreg Milton	224
Az úr küszöbén	216
Az ürögi erdőben	83
Agyban	329
Állomás	295
Áprilisi változatok	209
Banja Luka	257
Barátaim barátaim	166
Befejezetlen nyár	198
Beszélgetés a költészetről	254
Betegségemben	172
Béke	102
Biberach szemével	223
Biztató	148
Bogácsné és a púp	186
Bolyongó	196
Borsszemek	145

Csak a múltot	16
Csak azt nem	250
Család	194
Családi följegyzések	229
Csata	81
Csokor <i>A hatvanéves Weöres Sándornak</i>	270
Csörög a fagyos föld	119
Dal	18
De hogyha	302
Derűvel	283
Egyéb	101
Egy élhetetlenhez	104
Egy falusi állatorvos halálhírére	242
Egy játszótér mellől	313
Egy megfagyott körtefa-csometére	77
Egy régi folyóiratra	276
Egysoros	275
Egy számológató tavasszal	236
Egy üdülő naplójából	147
Előkészítő megbeszélés	321
a 40 éves érettségi találkozóra	9
Előszó	292
Ember az őszben	21
Emlék	296
Emlékezik	98
Epigrammák	142
E rózsa e rózsa	154
Esti ablak mögött	215
1970	267
1973. január	

Ébredés	96
Éjfél után	89
Élve már	281
En Noé bárkám	301
Észrevételek	326
Falun	11
Faültető	144
Férfikor	108
Flóra-pihenő	85
Fogyó világ	20
Fordított kígyó	202
Fordultok félre	314
Följegyzés	112
„Fővárosi” író	99
Franz Kafka: Levelek Milénához	190
Groteszk	146
Gyászdal-töredék	199
Gyermek	161
Gyermekkori táj	84
Gyermekvers	275
Hadak múltán	13
Halott nővéremre	320
Hazavágyó	89
Három arckép	99
Háromsoros	274
Hátrafelé menni előre	284
Helyet keres	241
Hétköznapi	286

Hiába	310
Hírhozó is kell	302
Hó alatt	233
Holt anyám születésnapjára	164
Hozzád mindenkiért	169
Idegen város	161
Idéző <i>Halott bátyámnak</i>	165
Idő-infláció	238
Időjáték	243
Időtlen	208
Igénytelen Faust	179
Igló, 1880. október 13.	269
Intés a gyermekeknek	288
Irodalmi mindenek	100
Irodalom	98
Január	159
Janus Medvevárban	265
Jobb	333
Jobb ha előbb	181
Jó lenne lassan	264
Jó munka	249
Jön az angyal	180
Jöttél	270
Kakasszót várva	180
Kamasz-naplómból	279
Karakán	100
Karácsony előtt	245
Kell	311
Kelletlenül	238

Kendő	14
Kenyér	139
Kert júliusban	82
Kérdés a XX. században	141
Késő	290
Késő dalok	149
Két bátyámra	166
Két december (<i>Kardos Tibor halálára</i>)	322
Kétfelé	282
Két hang	141
Két metamorfózis	185
Két múzeum	252
Kétsorosok	251
Kijátszani végre	128
Kis himnusz	286
Kiűzetés	183
Kodály	193
Korszerű	115
Körbe-körbe	299
Körtefa	230
Köszöntő	275
Krisztusnak Rómából	88
Küszöb	189
Lámpás	186
Látvány	168
Lázár feltámadása	297
Lefelé	105
Legalább azt	244
Letört ág	209

Levelek régi barátaimnak	320
Lélek és ősz	211
Madár-csönd	309
Madár villámlik	291
Martyn Ferencnek	220
Martyn Ferenc: Paprikák. Tusrajz	305
Május	10
Március	79
Már nem odázhatom	170
Másik ősz	159
Megélni	295
Megérezné	290
Megfelelések	142
Meg kell érkeznie	234
Megközelítések	330
Míg önként őriz	167
Mi jöhet még?	243
Mi lesz?	173
Mind a három	315
Mint a csapat	300
M. J. halálára	122
Mórát olvasva	220
Most és később	330
Nagyítás (<i>Antonioni filmjére</i>)	217
Ne annyira	319
Nehezen s gazdagon	280
Neked	129
Ne legyen több	144
Nem kellene	273
Nem küszködnék	296

Ne rejsz előlünk semmit!	272
Népdal-variáció	107
Nosztalgia	130
Novemberi délelőtt	231
Nő a vonaton	130
Nőjön virág	285
Nő kutyával	183
Nut istennő	256
Nyár	83
Nyárelő	152
Nyáréjszaka	153
Nyugalom	282
Ocsúdó évek. <i>Önéletrajzi költemény</i>	25
Okkal inkább	248
Október	118
Otthon. Három lány	195
Ő	263
Őszi zápor	159
Padlás-Odüsszeia	311
Perjefű	235
Philémon és Baukisz	184
Pietà (<i>Michelangelo szobra a firenzei Akadémián</i>)	95
Politika	219
Psyché Weöres Sándornak	274
Rám számíthat	204
Reggel	113

Rendhagyó napok	182
Régi szilveszter	205
Rézhangú trombiták	206
Ritmus, rend, zene	177
Római jegyzetek	251
Római vázlatok	88
Rom és rét	306
Ronsard utolsó otthonában	223
Rousseau, a vámos	192
Séta és meditáció	157
Steiner	313
Szabadulás	19
Szerelmesek	332
Szomját meg éhét	143
Szövegek	304
Szüleimnél	261
Születés	316
Taedium vitae	288
Találkozás	272
Tavaszi	78
Temetés előtt	225
Testi háború	132
Tél	12
Téli éjszakák	160
Téli napsütés	232
Téli ünnep	212
Tétova nekrológok	239
Threnos	120
Töredék Bartókról	268

Történet	III
Törvény	III
Tudni kell	332
Túltermő gyümölcsfa	237
Tűz és jég	207
Unoka	317
Vadgalambok	240
Vakáció előtt	277
Valami tudja	232
Vasárnap délelőtt	140
Változat egy Li Taj-po-versre	196
Várhatok jót	262
Vázlatok portrékhoz	188
Vedd azt is észre	298
Veled a télbe	171
Verseim sorsa	190
Vers Rómáról	91
Világ körüli utazás	306
Világ-vers	300
Villanások	179
Vízszag	278
Zöld és fény	151

TARTALOM

Szabadulás (1945–1947)

Előszó	9
Május	10
Falun	11
Tél	12
Hadak múltán	13
Kendő	14
Korszerű	15
Csak a múltót	16
A magányról	17
Dal	18
Szabadulás	19
Fogyó világ	20
Emlék	21
A menekülő	22

Ocsúdó évek

Önéletrajzi költemény (1953–1954)

Ocsúdó évek	25
-------------	----

A szó ünnepe (1947–1958)

Egy megfagyott körtefa-csometére	77
Tavaszi	78
Március	79
Csata	81
Kert júliusban	82
Nyár	83
Az ürögi erdőben	83
Gyermekkori táj	84
Flóra-pihenő	85
Római vázlatok	88
Alvó Ariadné	88
Krisztusnak Rómából	88
Hazavágyó	89
Éjféli után	89
A „Jó Halál”-templom kriptájában	90
Vers Rómáról	91
Agrirento	94
Pietà (Michelangelo szobra a firenzei Akadémián)	95
Ébredés	96
Epigrammák	98
Irodalom	98
Három arckép	99
„Fővárosi” író	99
Karakán	100
Irodalmi mindenek	100
Egyéb	101
Béke	102
A nyugtalanság dicsérete	103
Egy élehetetlenhez	104

Lefelé	105
Népdal-variáció	107
Férfikor	108
Törvény	110
Történet	111
Följegyzés	112
Reggel	113
Október	118
Csörög a fagyos föld	119
Threnos	120
M. J. halálára	122
Amor sanctus	124
Apák anyák istenek	125
Anyám	126
Kijátszani végre	128
Neked	129
Nosztalgia	130
Nő a vonaton	130
Ajándék	131
Testi háború	132

Séta és meditáció (1959–1964)

Kenyér	139
Vasárnap délelőtt	140
Két hang	141
Kérdés a XX. században	141
E rózsák e rózsák	142
Megfelelések	142
Szomját meg éhét	143
Ne legyen több	144

Faültető	144
Borsszemek	145
Groteszk	146
Egy üdülő naplójából	147
Biztató	148
Ars poetica	149
Késő dalok	149
Zöld és fény	151
Nyárelő	152
A kertben	153
Nyáréjszaka	153
Esti ablak mögött	154
Atlantisz	155
A férfi visszatér	155
Séta és meditáció	157
Őszi zápor	159
Másik ős	159
Január	159
Téli éjszakák	160
Idegen város	161
Gyermekek	161
A készlet lássam	162
Anyám halottas ágyon	163
Holt anyám születésnapjára	164
Idéző <i>Halott bátyámnak</i>	165
Két bátyámra	166
Barátaim barátaim	166
Míg önként őriz	167
Látvány	168
Hozzád mindenkiért	169
Már nem odázhatom	170
Veled a télbe	171

Betegséggedben	172
Mi lesz?	173
Ars amatoria	174

Lélek és ősz (1965-1967)

Ritmus, rend, zene	177
A test csodái	178
Villanások	179
Igénytelen Faust	179
Jön az angyal	180
Kakasszót várva	180
Jobb ha előbb	181
Rendhagyó napok	182
Nő kutyával	183
Kiüzetés	183
Philémon és Baukisz	184
Két metamorfózis	185
Lámpás	186
Bogácsné és a púp	186
Vázlatok portrékhoz	188
Küszöb	189
Verseim sorsa	190
Franz Kafka: Levelek Milénához	190
Rousseau, a vámos	192
Kodály	193
Család	194
Otthon. Három lány	195
Változat egy Li Taj-po-versre	196
Bolyongó	196

Befejezetlen nyár	198
Gyászdal-töredék	199
Fordított kígyó	202
Rám számíthat	204
Régi szilveszter	205
Rézhangú trombiták	206
Tűz és jég	207
Időtlen	208
Letört ág	209
Áprilisi változatok	209
Lélek és ősz	211
Téli ünnep	212

Időjáték (1968–1971)

1970	215
Az űr küszöbén	216
Nagyítás (<i>Antonioni filmjére</i>)	217
Politika	219
Mórát olvasva	220
Martyn Ferencnek	220
Biberach szemével	223
Ronsard utolsó otthonában	223
Az öreg Milton	224
Temetés előtt	225
Családi följegyzések	229
Körtefa	230
Novemberi délelőtt	231
Téli napsütés	232
Valami tudja	232
Hó alatt	233

Meg kell érkeznie	234
Perjefű	235
Egy számócatő tavasszal	236
Túltermő gyümölcsfa	237
Idő-infláció	238
Kelletlenül	238
Tétova nekrológok	239
Vadgalambok	240
Helyet keres	241
Egy falusi állatorvos halálhírére	242
Időjáték	243
Mi jöhet még?	243
Legalább azt	244
Karácsony előtt	245
A hús, a gyöngülő	246
A jelen örömei	247
Okkal inkább	248
Jó munka	249
Csak azt nem	250
Kétsorosok	251
Római jegyzetek	251
A nép	251
Két múzeum	252
Beszélgetés a költészetről	254
A Louvre szobrai	255
A költő feje és a Milói Vénusz	255
Nut istennő	256
Banja Luka	257

Anabázis (1972–1973)

Szüleimnél	261
Apám elé	261
Várhatok jót	262
Ő	263
Anabázis	263
Jó lenne lassan	264
Janus Medvevárban	265
1973. január	267
Töredék Bartókról	268
Igló, 1880. október 13.	269
Csokor <i>A hatvanéves Weöres Sándornak</i>	270
Jöttél	270
Találkozás	272
Ne rejsz előlünk semmit!	272
A fal	273
Nem kellene	273
Psyché Weöres Sándornak	274
Háromsoros	274
Egysoros	275
Gyermekvers	275
Köszöntő	275
Egy régi folyóiratra	276
Vakáció előtt	277
Vízszag	278
Kamasz-naplómból	279
Nehezen s gazdagon	280
Élve már	281
Kétfelé	282
Nyugalom	282
Derűvel	283

Hátrafelé menni előre	284
Nőjön virág	285
A prédikátor könyve	285
Kis himnusz	286
Hétköznapi	286
Alkonyodó	287
Taedium vitae	288
Intés gyermekeknek	288
Megérezné	290
Késő	290
Madár villámlik	291
Ember az őszben	292

Észrevételek (1974–1975)

Állomás	295
Megélni	295
Nem küszködnék	296
Emlékezik	296
Lázár feltámadása	297
Vedd azt is észre	298
Körbe-körbe	299
Mint a csapat	300
Világ-vers	300
Én Noé-bárkám	301
Hírhez is kell	302
De hogyan	302
„A századokat számlálja . . .” (<i>Csokonai szellemének</i>)	303
Szövegek	304
Martyn Ferenc: Paprikák. Tusrajz	305

Világ körüli utazás	306
Rom és rét	306
A halódó nyár krónikája	308
Madár-csönd	309
A fák példája	309
Hiába	310
Kell	311
Padlás-Odüsszeia	311
Egy játszótér mellől	313
Steiner	313
Fordultok félre	314
Mind a három	315
Az apa öregsége	315
Születés	316
Unoka	317
Anyámat végképp	318
Ne annyira	319
Halott nővéremre	320
Levelek régi barátaimnak	320
Előkészítő megbeszélés	
a 40 éves érettségi találkozóra	321
Két december (<i>Kardos Tibor halálára</i>)	322
Apa-sírató (<i>Várkonyi Nándor halott</i>)	324
Észrevételek	326
Ágyban	329
Most és később	330
Megközelítések	330
Szerelmesek	332
Tudni kell	332
Jobb	333
<i>Betűrendes mutató</i>	337